

Vysoká škola zdravotnická, o. p. s.

Historie ekonomie

Počátky ekonomie v období starověku a středověku

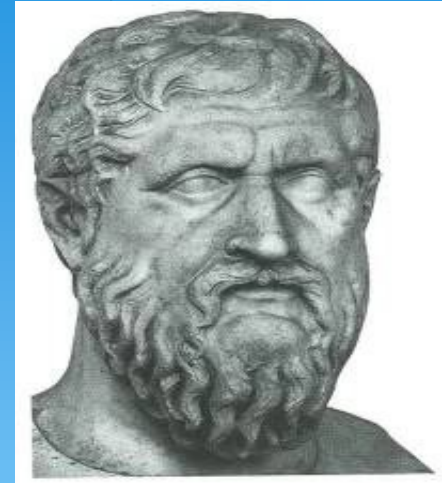
Náznaky ekonomického myšlení nalezneme již v období antického Řecka, i když zde ještě nenalezneme ekonomii jako zvláštní část vědy.

V kolébce ekonomického myšlení spočívají díla Aristotela, Platóna, Xenofóna a mnoha dalších. Úvaha starořeckých filozofů o ekonomických otázkách spočívala na dvou základních problémech:

- * **První problémy** byly definovány jako správné vedení hospodářství domácnosti (rodina včetně otroků). Tento přístup je typický např. pro Xenofóna.
- * **Druhý problém** spočíval v politickém uspořádání. Tento přístup je typický např. pro Aristotela a Platóna.

Platón je považován za největší myslitele v dějinách. Byl žákem Sókratese. Ekonomické myšlení ovlivnil zejména svými úvahami o ideálním uspořádání společnosti.

Ve své podstatě se jednalo o utopickou vizi „spotřebního komunismu“.

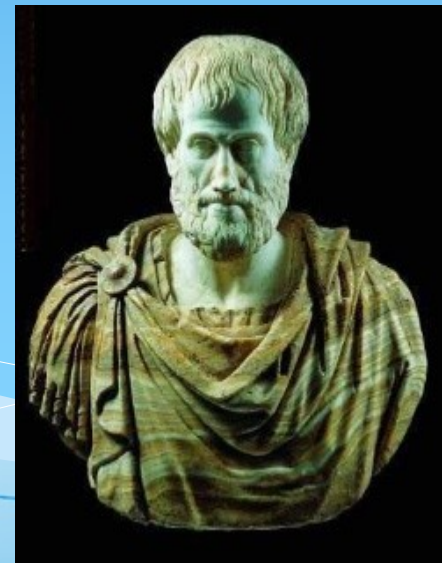

Aristoteles byl významný řeckým filozofem a žákem Platóna.

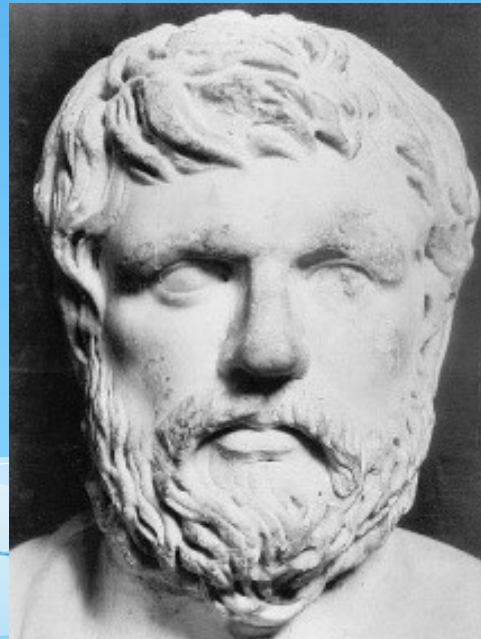
Vychoval Alexandra Makedonského.

Aristoteles vystupoval proti Platónovu komunismu a obhajoval

soukromé vlastnictví. Mezi jeho hlavní práce patří Politika a Etika Nikomachova.

Xenofón, řecký vojevůdce, historik a spisovatel. Autor spisu Oikonomikos, který je první dochovanou prací o ekonomii v tehdejší pojetí (rodina včetně otroků)

Ekonomika evropské středověké společnosti

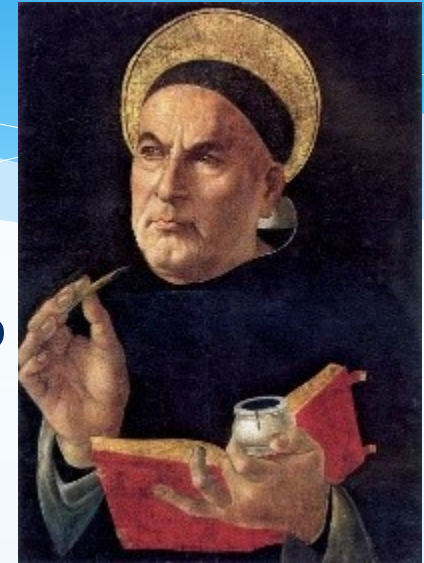

Ve středověké Evropě byla katolická církev jedinou institucí, kde bylo kultivováno intelektuální myšlení.

Scholastikové byli v té době jedinými filozofy, jejichž morální filosofie obsahovala i některé náznaky ekonomiky. Důležitým zdrojem jejich myšlení byl Aristoteles.

Ve své vrcholné podobě ve 12. a 13. století bylo ekonomické myšlení reprezentováno zejména Katolickou scholastikou, jejímž hlavním představitelem byl dominikán Tomáš Akvinský a františkánský mnich Jan Duns Scotus.

Tomáš Akvinský byl italský teolog a filozof, člen dominikánského řádu, hlavní představitel katolické scholastiky. Akvinský je autorem rozsáhlého teologického a filozofického díla *Summa Theologica*.

Akvinský rozvinul koncept spravedlivé ceny = rovnost směny. Prodávající nesmí zatajovat vady výrobku a má právo na požadovat, aby cena uhradila všechny oprávněné náklady. Zvyšování ceny nad úroveň odpovídající nákladům považoval Akvinský za porušení morálního kodexu.

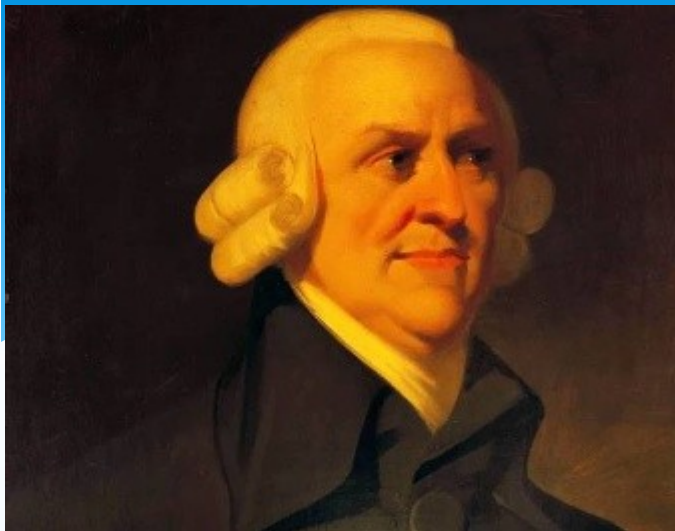
Merkantelismus

V 15.- 16. století dochází k přelomu evropských dějin z pohledu zániku feudalismu a počátku kapitalismu.

Na počátku 15. století se v západní Evropě posiluje význam změny ekonomické i sociální povahy, a to vzhledem k uspořádání společnosti zejména vytvoření třídy pracujících zbavených účasti na kontrole výrobního procesu a tím k donucení prodeji vlastní pracovní síly.

Klasická politická ekonomie

Rozvoj klasické politické ekonomie nastává přibližně od sedmdesátých let 18. století a trval přibližně 100 let. Vrcholným obdobím byl počátek 19. století. Předmět politické ekonomie byl klasiky pojat jako věda o tvorbě a rozdělení bohatství ve smyslu národního bohatství. Předmětem zkoumání klasiků byla ekonomická role velkých společenských tříd – kapitalistů, dělníků a pozemkových vlastníků.

ADAM
SMITH

Pojednání o podstatě a původu

BOHATSTVÍ
NÁRODŮ

Adam Smith byl filozof, ekonom, historik, sociolog a politolog, ale především zakladatel politické ekonomie. Stěžejní dílo Adama Smitha byla knih s názvem Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, která je prvním souborným a systematickým výkladem politické ekonomie. Ve svém pojednání se mimo jiné zamýšlí nad teorií neviditelnou ruku. Teorie neviditelné ruky trhu vidí Smith v jednotlivci, který sleduje svůj vlastní zájem (tedy chová se jako sobec) a tím prospívá společnosti. Pokud například firma chce mít zisk, tak by měla poskytovat kvalitní služby. Tím vytváří spokojeného zákazníka, ze zisku platí daně atd. Vytváří tím tedy další pozitivní efekty v celé společnosti a tím vytváří i celospolečenský blahobyt.

David Ricardo byl pokračovatelem a jedním z hlavních představitelů klasické politické ekonomie v Anglii. Ricardo byl ekonomem průmyslové revoluce.

Během pobytu v lázních Bathu narazil na dílo Adama Smitha knihu Bohatství národů, jež ho velice ovlivnila. Od té doby se začal věnovat systematickému bádání teorie peněz a ekonomických problémů. Po podrobném prostudování knihy Bohatství národů se Ricardo rozhodl, že se pokusí odstranit nelogičnosti, které Smithovo dílo obsahovala, a dát politické ekonomii logicky promyšlené základy.

Socialistické ekonomické myšlení a marxistická politická ekonomie

Se vznikem kapitalistické společnosti byl jeho rozvoj více či méně spjat s vývojem dělnického hnutí. Jeho počátky jsou v Anglii i Francii spojeny s pověstnými revoltami dělníků, kteří v letech 1808-1820 ničili v obou zemích stroje v obavách o svá pracovní místa. Toto hnutí dělníků se nazývá luddismus.

V 20. a 30. letech na jeho místo nastupují již lépe organizované owenistické odbory a chartismus s jasněji vymezenými cíli, jako byly nové chudinské zákony, zákon o reformě, požadavky na zlepšení pracovních podmínek a zkrácení pracovní doby.

Socialismus je široký proud, který spojuje kritika a odmítání kapitalismu a úsilí o vytvoření spravedlivější společnosti na základě společného nebo společenského vlastnictví, případně centrálního řízení se zachováním soukromého vlastnictví.

Utopický socialismus

Vývoj kapitalismu a průmyslová revoluce přinášelo i negativní sociální důsledky, na které upozorňoval utopický socialismus, který vycházel z ideálů osvícenství a usiloval o vytvoření dokonalejší společnosti bez vykořisťovatelů a vykořisťovaných.

Tento směr byl Karlem Marxem označen jako utopický a chtěl tak od něj odlišit svůj vědecký socialismus.

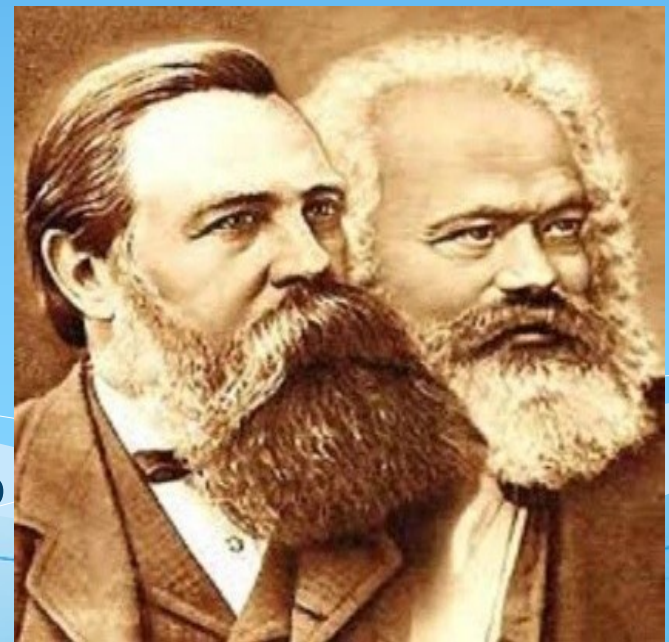
Marxistický socialismus

Marxistický socialismus se odvíjí od učení německých filozofů Karla Marxe a Bedřicha Engelse, které představuje ve vývoji socialistické teorie podstatný přelom. Marx patří nesporně k osobnostem, které sehrály zásadní úlohu v sociálně ekonomickém vývoji společnosti po druhé polovině 19. století a v průběhu 20 století. Marxismus se stal nejprve vůdčí ideologií sociálně demokratického hnutí a později i interpretací V.I.Lenina a ruských bolševiků.

Karel Marx byl německý filozof, sociolog, historik a ekonom, který strávil kvůli svým politickým názorům většinu života v exilu ve Francii, Belgii a Anglie.

V roce 1842 se Marx stal redaktorem liberálních novin vycházející v Kolíně nad Rýnem. Po jejich zákazu v roce 1843 musel emigrovat do Francie, kde se seznámil s **Bedřichem Engelsem** a dalšími socialisty a komunisty a podílel se na založení Svazu komunistů.

V roce 1848 napal pro Svaz komunistů společně s Bedřichem Engelsem pověstný Manifest komunistické strany, který se stal jedním z nejvlivnějších politických pamfletů. Dílo *Kapitál* se stalo Marxovým životním dílem.

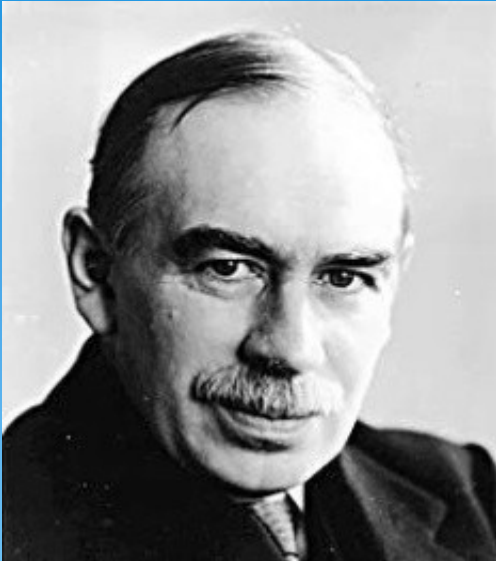

Teoretický odkaz Johna Maynarda Keynese

Po druhé světové válce se na základě Keynesovy teorie začaly rozvíjet dva hlavní keynesovské směry:

1. Neokeynesovská makroekonomie usilovala o přiblížení Keynesovy teorie neoklasické ekonomie a spojila upravenou Keynesovu makroekonomii s neoklasickou mikroekonomií. V reakci na krizi neokeynesovské makroekonomie v 70. letech 20. století vzniklas na jejích základě soudobá nová keynesovská ekonomie.
2. Nová keynesovská ekonomie nahradila neoklasické dokonale konkurenční mikroekonomické základy neokeynesovské makroekonomie nedokonale konkurenčními.

Od 50. let se souběžně vyvíjí i alternativní keynesovský směr označovaný jako postkeynesovská ekonomie.

Johna Maynard Keynes byl britský ekonom, který svým dílem významně ovlivnil vývoj ekonomické teorie i hospodářské politiky 20. století. V roce 1919 zastupoval jako člen delegace britské ministerstvo financí na Versailleské mírové konferenci. Postavil se však proti výši válečných reparací, které mělo Německo jako původce 1. světové války zaplatit. Keynes podal demisi a po návratu do Anglie Cambridge napsal slavnou knihu *Ekonomické důsledky míru*, jež podrobil výsledku Versailleské konference ostré kritice. Proto musel odejít ze státních služeb. Stal se mezinárodně uznávaným odborníkem na peněžní oběh a bankovníctví.

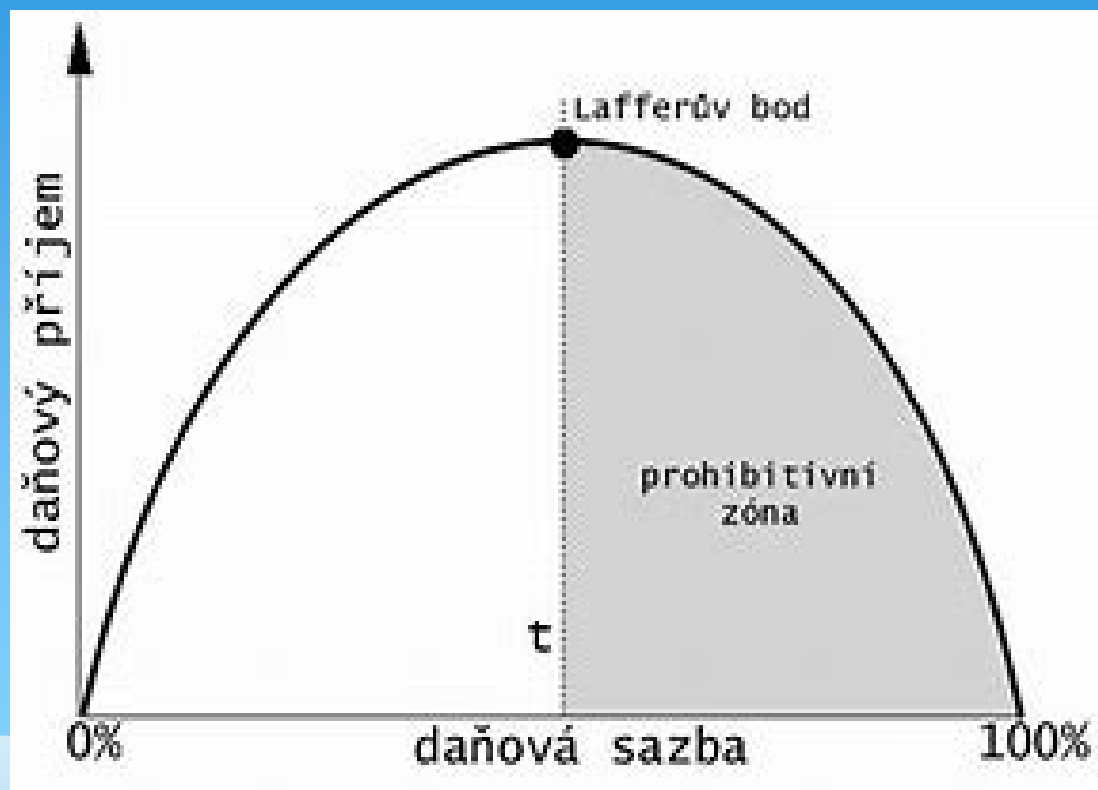
Lafferova křivka, pojmenovaná po americkém ekonomovi Arthuru Lafferovi, zobrazuje hypotetickou závislost celkové sumy vybraných daní na míře zdanění. "Vysoké daně mají negativní dopad na ekonomický růst, protože oslabují motivaci lidí k pracovním výkonům, zvětšují daňové úniky a vyvolávají únik kapitálu (vč. lidského (odliv mozků)) ze země."

Platí, že v obou extrémních případech je daňový výnos nulový:

při 0% zdanění je efekt zřejmý,

u 100% sazby zase poplatníci hypoteticky raději nic nevydělávají, případně se povinnosti platit daně nějakým způsobem vyhnou.

Lafferova křivka

Nobelova cena za ekonomii

Laureáti Nobelovy ceny za ekonomii

V roce 1968 Švédská národní banka založila *Nobelovu cenu za ekonomii* a nazvala ji *Cena Švédské národní banky za rozvoj ekonomické vědy na památku Alfreda Nobela*. Cenu za ekonomii uděluje švédská *Královská akademie věd*. Tato cena není uvedena v závěti [Alberta Nobela](#) a tak se peněžní odměna nevyplácí z *Nobelova fondu*. Cena za ekonomii se předává společně s ostatními cenami.

Nobelova cena za ekonomii je udělován od roku 1969.

1969 - Ragnar Frisch, Jan Tinbergen

1970 - Paul A. Samuelson

1971 - Simon Kuznets

1972 - Kenneth J. Arrow, John R. Hicks

1973 - Wassily Leontief

1974 - Gunnar Myrdal, Friedrich August von Hayek

1975 - Leonid Vitaliyevich Kantorovich, Tjalling C. Koopmans

1976 - Milton Friedman

1977 - James E. Meade, Bertil Ohlin

1978 - Herbert A. Simon

1979 - Sir Arthur Lewis, Theodore W. Schultz

1980 - Lawrence R. Klein

1981 - James Tobin

1982 - George J. Stigler

1983 - Gerard Debreu

1984 - Richard Stone

1985 - Franco Modigliani

1986 - James M. Buchanan Jr.

1987 - Robert M. Solow

1988 - Maurice Allais

1989 - Trygve Haavelmo

1990 - Harry M. Markowitz, Merton H. Miller, William F. Sharpe

1991 - Ronald H. Coase

1992 - Gary S. Becker

1993 - Robert W. Fogel, Douglass C. North

1994 - John C. Harsanyi, John F. Nash Jr., Reinhard Selten

1995 - Robert E. Lucas Jr.

1996 - James A. Mirrlees, William Vickrey

1997 - Robert C. Merton, Myron S. Scholes

1998 - Amartya Sen

1999 - Robert A. Mundell

2000 - James J. Heckman, Daniel L. McFadden

2001 - George A. Akerlof, A. Michael Spence, Joseph E. Stiglitz

2002 - Daniel Kahneman, Vernon L. Smith

2003 - Robert F. Engle, Clive W.J. Granger

2004 - Finn E. Kydland, Edward C. Prescott

2005 - Robert J. Aumann, Thomas C. Schelling

2006 - Edmund S. Phelps

2007 - Leonid Hurwicz, Eric S. Maskin, Roger B. Myerson

2008 - Paul Krugman

2009 - Elinor Ostrom, Oliver E. Williamson

2010 - Peter Diamond, Dale Mortensen, Christopher Pissarides

2011 - Thomas J. Sargent, Christopher A. Sims

2012 - Alvin E. Roth a Lloyd S. Shapley

2013 - Eugene Fama, Lars Peter Hansen a Robert Shiller

2014 - Jean Tirole

2015 – Angus Deaton

2016 – Oliver Hart, Bengt Holmstrom

2017 – Richarad Thaler

2018 - William Nordhaus, Paul Romer

2019 – Duflová, Banerjee, Kramer

Ekonomika a pojišťovnictví

Děkuji za pozornost

Ing. Jovana Exnerová
JovanaV@seznam.cz